

JURISPRUDENȚĂ

Din jurisprudența recentă a Curții Europene a Drepturilor Omului

1. Cauza *Thiam c. Franței*. Neîncălcarea art. 6 par. 1 din Convenție. Faptul că Președintele Republicii, care era parte în litigiu, deținea calitatea de președinte al Consiliului Superior al Magistraturii, la data la care judecătorii s-au pronunțat în cauza reclamantului, nu era suficientă pentru a se constata lipsa de independență a instanțelor judecătorești.

Printr-o hotărâre pronunțată la 18 octombrie 2018, în cauza *Thiam c. Franței*, cererea nr. 80018/12, CEDO a constatat că Franța nu a încălcat art. 6 par. 1 (dreptul la un proces echitabil), ca urmare a constituirii ca parte civilă a Președintelui Republicii aflat în funcție, în cadrul unui proces penal în care a fost condamnat un inculpat acuzat de fraudă de carduri bancare.

La data de 24 septembrie 2008, Banca Société Générale a formulat o plângere împotriva lui X., pentru fals uz de fals și escrocherie, dat fiind faptul că domnul Nicolas Sarkozy, Președintele Republicii, la acea dată, contestase imputarea debitării contului său bancar cu patru tranzacții provenind de la companiile de telefonie mobilă, în sumă de 176 EUR.

La 25 septembrie 2008, ancheta preliminară a fost încredințată în comun brigăzii financiare și brigăzii penale. În aceeași zi, domnul Sarkozy a depus o plângere, care a fost atașată dosarului anchetei. La 23 octombrie 2008, Parchetul din Nanterre a început urmărirea penală pentru infracțiunile comise inclusiv împotriva domnului Sarkozy și a altor opt persoane plus

membrii familiilor acestora. În timpul anchetei, domnul Sarkozy s-a constituit parte civilă.

La 11 iunie 2009, judecătorul de instrucție a dispus ca reclamantul și alte șase persoane să fie prezentate în fața Tribunalului Corecțional din Nanterre, sub aspectul săvârșirii infracțiunii de escrocherie. Ei au fost acuzați că, folosind referințele cardurilor de plată și ale conturilor bancare aparținând unor terți, au obținut deschiderea la plată pentru 148 de linii telefonice, livrarea telefoanelor mobile și plata abonamentelor.

În fața instanței, reclamantul s-a plâns cu privire la inadmisibilitatea constituirii ca parte civilă a domnului Sarkozy. El a susținut că posibilitatea ca Președintele Republicii în funcție să devină parte civilă, în timp ce era imposibil să se introducă o acțiune împotriva sa sau să fie audiat ca martor în timpul mandatului (art.67 din Constituție), a creat un dezechilibru procesual. În al doilea rând, a susținut că atribuția de numire a judecătorilor și procurorilor, care revenea Președintelui în exercițiu al Republicii, în temeiul art.64 și 65 din Constituție, era de natură a pune la îndoială imparțialitatea procesului judiciar în care era parte.

Printr-o hotărâre pronunțată la 7 iulie 2009, instanța a constatat vinovăția reclamantului și l-a condamnat la un an de închisoare, pentru participare la actele premergătoare și rolul său în organizarea fraudei. S-a constatat că era admisibilă constituirea de parte civilă a domnului Sarkozy, prin prisma dreptului de acces la o instanță, dar a amânat soluționarea cererii de despăgubire cu o lună, după data încetării funcției de Președinte al Republicii. Instanța a considerat că, în conformitate cu articolul 6 din Convenție, statutul juridic al Președintelui Republicii ar fi condus la o încălcare a principiului egalității armelor, deoarece, în calitate de parte civilă, acesta din urmă nu putea, în timpul mandatului, să fie tras la răspundere pentru abuz procesual sau pentru denunț calomnios, nici să fie audiat sau confruntat cu inculpatul. S-a subliniat, de asemenea, că atribuția Președintelui Republicii de numire a magistraților ar putea induce aparența că justițiabilul nu s-a bucurat de o instanță independentă și imparțială.

Prin decizia din 8 ianuarie 2010, Curtea de Apel din Versailles a modificat hotărârea și l-a condamnat pe reclamant la opt luni de închisoare. Cu privire la acțiunea civilă, a obligat reclamantul să îl despăgubească pe domnul Sarkozy cu 1 EUR pentru prejudiciul moral, acesta fiind obligat, în solidar cu ceilalți inculpați, la 2.500 EUR pentru cheltuielile judiciare efectuate. Curtea de Apel a verificat dacă imparțialitatea tribunalului ar fi putut fi pusă la îndoială și în ceea ce privește aparența de imparțialitate. A reamintit ambiguitatea statutului șefului statului, care "provine din faptul că este în întregime destinat să-l protejeze de atacurile judiciare, dar nu îi interzice să acționeze ca un cetățean obișnuit atunci când decide să apeleze la o instanță." Cu toate acestea, procurorul nu era vizat de garanția dreptului la un proces echitabil și de atribuțiile Președintelui în numirea

judecătorilor, care nu erau de natură a încălca dreptul la un proces echitabil: "(...) presupunând că organizarea judiciară din Franța și Convenția sunt incompatibile, numai reforma Constituției ar putea să rezolve această contradicție."

Reclamantul a formulat recurs în casație față de încălcarea dreptului său la un proces echitabil, invocând neconstituționalitatea art.2 din Codul de procedură penală, în măsura în care nu prevedea inadmisibilitatea posibilității ca Președintele Republicii să se constituie parte civilă în procesul penal. Între timp, printr-un memoriu din 16 august 2010, reclamantul a solicitat Curții de Casație să trimită Consiliului Constituțional chestiunea prioritară de constituționalitate (QPC) privind compatibilitatea art.2 cu separarea puterilor în stat, dreptul la apărare și dreptul la un proces echitabil.

Printr-o decizie pronunțată la 10 noiembrie 2010, Curtea de Casație a decis să nu sesizeze Consiliul Constituțional, cu următoarele argumente: „(...) chestiunea nu vizează interpretarea unei dispoziții din Constituție, pe care Consiliul Constituțional nu a avut încă posibilitatea de a o aplica, așadar aceasta nu prezintă caracter de noutate; întrebarea ridicată nu este serioasă în măsura în care se intenționează, în realitate, să se clarifice domeniul de aplicare al art.2 din Codul de procedură penală, raportat la art.67 din Constituție, fapt care ține de competența judecătorului ordinar, iar nu a celui constituțional”.

În avizul său prezentat în fața Curții de Casație, avocatul general a concluzionat că hotărârea Curții de Apel ar trebui anulată în măsura în care aceasta nu a suspendat judecata acțiunii civile privind pe Nicolas Sarkozy, până la finalizarea mandatului său. Avocatul general a considerat că imposibilitatea de a formula orice acțiune împotriva Președintelui Republicii (denunț calomnios, abuziv sau imaginar) sau de

a i se solicita să depună mărturie nu a determinat, în circumstanțele cauzei, o inegalitate între părți, recunoscând, în același timp, că această imposibilitate ar putea pune mari dificultăți în alte proceduri, care ar avea la bază, în principal, acuzațiile sau dovezile emise de Președintele Republicii. Cu toate acestea, potrivit avocatului general, atribuția Președintelui Republicii de numire a judecătorilor și a procurorilor ar fi fost de natură să pună la îndoială imparțialitatea obiectivă a litigiilor private în care Președintele este parte în perioada exercitării mandatului său. El a precizat însă că declararea ca inadmisibilă a constituirii de parte civile a Președintelui Republicii, l-ar priva pe acesta de dreptul de acces la o instanță și a ajuns la concluzia că este necesar să se opteze pentru o soluție conciliantă, respectiv suspendarea soluționării acțiunii civile până la sfârșitul mandatului de Președinte al Republicii.

Prin decizia din 15 iunie 2012, Plenul Curții de Casație a anulat hotărârea din apel în ceea ce privește lipsa de motivare a aplicării pedepsei închisorii, în cazul reclamantului. În rest, s-au reținut următoarele: "(...) simpla numire a judecătorilor de către Președintele Republicii nu creează o dependență de acesta, pentru că, odată numiți, acești devin inamovibili, nu sunt supuși la presiuni și nu primesc instrucțiuni în exercitarea funcțiilor lor jurisdicționale (...)".

Prin decizia din 24 ianuarie 2014, Curtea de Apel din Versailles a condamnat pe inculpat la zece luni de închisoare, cu suspendarea executării pedepsei.

Constituțiile din 1946 și 1958 au instituit Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), ca un organism separat de Curtea de Casație, dedicându-i, în mod special, un text constituțional. Legile constituționale din 27 iulie 1993 și 23 iulie 2008

au reformat componența și atribuțiile CSM.

Înainte de Legea constituțională din 23 iulie 2008 și Legea nr. 2010-830 din 22 iulie 2010, care urma să fie pusă în aplicare la sfârșitul lunii ianuarie 2011, și încă din anul 1958, Președintele Republicii este președinte al Consiliului Superior al Magistraturii. Astfel, domnul Sarkozy a fost președinte al CSM din anul 2006 și până în ianuarie 2011. Ministrul Justiției îndeplinea funcția de vice-președinte. Preambulul legii constituționale stabilea că reformarea CSM avea în vedere și renunțarea la exercitarea președinției sale de către șeful statului: „Evoluția rolului sistemului judiciar într-o democrație modernă impune ca Președintele Republicii să înceteze să dețină președinția. De asemenea, înainte de revizuirea din anul 2008, alcătuirea CSM includea, pe lângă Președintele Republicii și ministrul justiției, cinci judecători și un procuror, plus un consilier de stat numit de Consiliul de Stat, precum și trei persoane care nu aparțin nici Parlamentului, nici sistemului judiciar, desemnate de Președintele Republicii, Președintele Adunării Naționale și Președintele Senatului. În afară de competența sa vizând numirea magistraților, această formațiune reprezintă și consiliu de disciplină și este prezidată de Prim-președintele Curții de Casație.”

Consiliul Superior al Magistraturii cuprinde două secții, una cu competență în privința judecătorilor, cealaltă în privința procurorilor. Secția cu competență în privința judecătorilor este prezidată de Prim-președintele Curții de Casație. Aceasta cuprinde, în plus, cinci judecători și un procuror, un consilier de stat desemnat de Consiliul de Stat, un avocat practicant, precum și șase personalități calificate, care nu sunt nici membri ai Parlamentului, nici ai puterii judecătorești sau ai administrației. Președintele Republicii, Președintele Adunării

Naționale și Președintele Senatului desemnează fiecare două dintre aceste persoane calificate. Procedura prevăzută la ultimul alineat al art.13 din Constituție este aplicabilă numirii persoanelor calificate. Numirile făcute de Președintele fiecărei Camere a Parlamentului sunt supuse doar avizului comisiei permanente a Camerei respective. Secția competentă cu privire la procurori este prezidată de Procurorul General de pe lângă Curtea de Casație. Mai cuprinde cinci procurori și un judecător, precum și consilierul de stat, avocatul practicant și cele șase persoane calificate. Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința judecătorilor face propuneri pentru numirea judecătorilor la Curtea de Casație, a Prim-președinților de Curte de apel și a președinților Tribunalului de Mare Instanță. Ceilalți judecători sunt numiți cu avizul conform al acestei secții.

Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința procurorilor avizează numirile procurorilor. Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința judecătorilor se pronunță în calitate de consiliu de disciplină al judecătorilor. În această situație, aceasta cuprinde, pe lângă membrii prevăzuți la alineatul 2, și judecătorul ce face parte din secția competentă în privința procurorilor. Secția Consiliului Superior al Magistraturii competentă în privința procurorilor avizează sancțiunile disciplinare ce îi privesc pe procurori. În această situație, aceasta cuprinde, pe lângă membrii prevăzuți la alineatul 3, procurorul care face parte din secția competentă în privința judecătorilor. Consiliul Superior al Magistraturii se întrunește în secția plenară pentru a răspunde solicitărilor de aviz formulate de Președintele Republicii în temeiul art.64 din Constituție. Aceeași secție își dă avizul asupra problemelor de deontologie a magistraților, precum și

asupra oricărei chestiuni legate de funcționarea justiției în legătură cu care este sesizat de Ministrul Justiției. Secția plenară cuprinde trei dintre cei cinci judecători menționați la alineatul doi, trei dintre cei cinci procurori menționați la alineatul trei, precum și consilierul de stat, avocatul practicant și cele șase persoane calificate menționate la alineatul doi. Aceasta este prezidată de Prim-președintele Curții de Casație, pe care îl poate înlocui Procurorul General de pe lângă această Curte. Ministrul Justiției poate participa la ședințele secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, cu excepția celor în materie disciplinară. Consiliul Superior al Magistraturii poate fi sesizat de un justițiabil în condițiile stabilite prin lege organică.

În ceea ce privește numirea și promovarea judecătorilor de carieră, admiterea în magistratură este în mod tradițional subordonată promovării unui concurs. Candidații admiși sunt numiți auditori de justiție și beneficiază de formare profesională la Școala Națională de Magistratură. Recrutarea prin examen direct este, de asemenea, reglementată strict prin Ordonanța nr. 58-1270 din 22 decembrie 1958 privind statutul magistraților. Ierarhia sistemului judiciar cuprinde două grade. Promovarea judecătorilor se face meritocratic. În plus față de vechimea de șapte ani necesară, magistrații care solicită promovarea sunt înscriși într-un tabel stabilit de comisia pentru promovare, alcătuită majoritar din magistrați aleși. Comisia decide asupra examinării individuale a dosarului magistratului, în cursul unei proceduri contradictorii. Tabelul pentru promovare este apoi comunicat fiecărui magistrat și afișat în fiecare jurisdicție, în deplină transparență, pentru a le permite celor care nu au fost nominalizați să trimită o cerere de înscriere.

În ceea ce privește numirea noilor magistrați, orice promovare sau numire

Într-un nou post se dispune printr-un decret al Președintelui Republicii, la propunerea Ministrului Justiției, ca urmare a propunerii CSM sau a avizului său, conform art. 65 din Constituție. Acest decret poate fi atacat pentru exces de putere în fața Consiliului de Stat (Conseil d'État), care exercită un control limitat, verificând dacă alegerea nu este afectată de o eroare vădită în evaluarea nevoilor serviciului și a aptitudinii respective a magistraților în cauză. De asemenea, se asigură că numirea nu este afectată de o eroare de drept sau de un abuz de putere (a se vedea, spre exemplu, Conseil d'État, hotărârea nr.259294 din 10 august 2005; Conseil d'État, hotărârea nr.325268 din 10 ianuarie 2011). Conseil d'État a stabilit că principiul egalității de tratament implică faptul că CSM efectuează o examinare aprofundată a valorii profesionale a fiecărui candidat. Dacă este posibil ca acesta să stabilească, spre exemplu, criteriile de selecție, cum ar fi mobilitatea geografică sau o mai bună potrivire a profilurilor cu postul, rămâne întotdeauna la latitudinea sa să efectueze o examinare specială a datelor fiecărui dosar (Conseil d'État, hotărârea nr.273176 din 14 decembrie 2005, Conseil d'État, hotărârea nr.272232 din 10 martie 2006).

Potrivit art.43 din Ordonanța din 1958, orice încălcare de un magistrat a atribuțiilor sale, a onoarei sau a demnității reprezintă abatere disciplinară. În baza art.65 alin.2 din Constituție, acțiunea disciplinară se judecă de CSM, în secția corespunzătoare a acestuia, în ceea ce privește judecătoria, secție care acționează în calitate de consiliu de disciplină, prezidată de Prim-președintele Curții de Casație. CSM este sesizat de Ministrul Justiției, care poate solicita o anchetă la Inspekția Generală Judiciară (la data faptelor, "Inspekția Serviciilor Judiciare"), care se află în subordinea Ministerului Justiției. De asemenea, CSM poate fi sesizat de către Prim-președintele

curții de apel în raza căreia activează judecătorul și, începând cu anul 2010, de orice justițiabil în ceea ce privește comportamentul adoptat de un judecător în exercitarea funcțiilor sale (art.50-1 până la 50-3 din Ordonanța din 22 decembrie 1958). În acest din urmă caz, o comisie examinează, mai întâi, admisibilitatea plângerii.

În cursul procedurii disciplinare, președintele Consiliului de disciplină numește un raportor. Magistratul este citat și dosarul îi este comunicat. În ședință, după audierea Directorului Serviciilor Judiciare și citirea raportului, magistratul, care poate fi reprezentat, este invitat să furnizeze explicații și să se apere. Audierea este publică. Cu toate acestea, dacă protecția ordinii publice sau a confidențialității impune acest lucru sau dacă există circumstanțe speciale care ar putea prejudicia interesele justiției, accesul publicului poate fi interzis, în tot sau în parte, în caz de necesitate, de către Comisia de disciplină. Decizia CSM este motivată și pronunțată public, putând fi contestată în fața Consiliului de Stat.

În ceea ce privește dispozițiile relevante referitoare la procurori, se face referire la cauza *Moulin c. Franței* (nr. 37104/06, hotărârea din 23 noiembrie 2010, par.22-29). Se reamintește că, spre deosebire de judecători, procurorii se află în raporturi ierarhice cu Ministrul Justiției.

La 26 aprilie 2016, Adunarea Națională a adoptat, în a doua lectură, un proiect de reformă a CSM. În plus, Legea organică nr. 2016-1090 din 8 august 2016 a suprimat numirea procurorilor generali de Consiliul de Miniștri.

Invocând art.6 par.1 și 3 lit. d din Convenție, reclamantul s-a plâns, în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, de faptul că, prin constituirea ca parte civilă a Președintelui Republicii, s-a adus atingere principiului egalității de arme și a fost încălcat dreptul la o instanță independentă și imparțială.

Curtea a reamintit că, potrivit jurisprudenței sale, principiul egalității armelor - unul dintre elementele conceptului mai larg al procesului echitabil - impune ca fiecărei părți să i se ofere o posibilitate rezonabilă de a-și prezenta cauza în condiții care nu o plasează într-un dezavantaj substanțial în comparație cu adversarul său (*Nideröst-Huber c. Elveției*, 18 februarie 1997, par.45), inclusiv în legătură cu exercitarea căilor de atac (*Ben Naceur c. Franței*, nr.63879/00, 3 octombrie 2006).

Curtea a reamintit, de asemenea, că aceste cerințe ale art.6 par.3 lit.d reprezintă aspecte specifice ale dreptului la un proces echitabil garantat de par.1 al acestui articol, urmând a fi examinată plângerea reclamantului din punct de vedere al celor două texte combinate (*Schatschaschwili c. Germaniei* [MC], nr.9154/10, par.100).

Atunci când examinează o plângere în temeiul art.6 par.1 din Convenție, Curtea trebuie, în esență, să stabilească dacă procedura penală a avut, în general, un caracter echitabil (*Correia de Matos c. Portugaliei* [MC], nr.56402/12, par.126, 4 aprilie 2018). În acest sens, ia în calcul procedura în ansamblu, inclusiv modul în care au fost administrate probele și verifică respectarea nu numai a dreptului la apărare, ci și a interesului publicului și al persoanelor vătămate ca autorii infracțiunilor să fie trași la răspundere în mod corespunzător, precum și, dacă este necesar, drepturile martorilor (*Schatschaschwili*, par.101). În plus, art.6 par.3 lit.d din Convenție consacră principiul potrivit căruia, înainte ca un acuzat să fie condamnat, toate probele trebuie, în principiu, să fie prezentate în fața acestuia în ședință publică, în vederea unei dezbateri contradictorii. Excepțiile de la acest principiu sunt admisibile numai sub rezerva respectării dreptului la apărare; ca regulă generală, se oferă acuzatului o posibilitate adecvată

și suficientă de a contesta probele aduse împotriva sa (par.103-105).

În plus, Curtea reamintește că, atunci când a trebuit să determine dacă o instanță ar putea fi considerată "independentă", în special față de executiv și de părți – a luat în considerare factori precum modul de numire și durata mandatului membrilor săi, existența unor garanții împotriva presiunilor externe și dacă a existat sau nu aparență privind independența. Inamovibilitatea judecătorilor pe durata mandatului este, în general, considerată un corolar al independenței lor și, prin urmare, una din exigențele art. 6 par.1 (*Campbell și Fell c. Regatului Unit*, 28 iunie 1984, par.78, *Maktouf și Damjanović c. Bosniei și Herțegovina* [MC], nr.34179/08 și 2312/08, par.49, *Haarde c. Islandei*, nr. 66847/12, par.103, 23 noiembrie 2017). Numirea judecătorilor de către executiv este admisă, cu condiția ca judecătorii astfel numiți să fie liberi de orice presiuni sau influențe în exercitarea funcției lor judiciare (*Sacilor-Lormines c. Franței*, nr. 65411/01, par.67, *Henryk Urban și Ryszard Urban c. Poloniei*, nr. 23614/08, par.49, 30 noiembrie 2010). În sfârșit, Curtea face trimitere, în ceea ce privește principiile generale care reglementează aspectul imparțialității instanței, la cauza *Morice c. Franței* [MC], nr. 29369/10, par.73-78. Conceptele de independență și imparțialitate sunt strâns legate și, în funcție de circumstanțe, se poate efectua o analiză comună (*Sacilor-Lormines*, par.62).

Curtea a constatat, în primul rând, că instanțele naționale au ezitat din cauza ambivalenței poziției procesuale a Președintelui Republicii, atunci când s-a constituit parte civilă, în cadrul acțiunii civile, pentru apărarea intereselor sale și dacă aceasta era în concordanță cu principiile egalității armelor, independenței și imparțialității instanței. Cu toate acestea, Curtea de Casație, în plen, a

constatat că art.2 din Codul de procedură penală nu interzicea constituirea de parte civilă a Președintelui Republicii și a decis că nu este necesar să sesizeze Consiliul Constituțional cu o chestiune prioritară de constituționalitate privind compatibilitatea acestei dispoziții cu principiul separației puterilor în stat și garanțiile unui proces echitabil. Curtea a reținut că, în momentul în care Curtea de Casație s-a pronunțat în această cauză, noul articol 65 din Constituție a intrat în vigoare, iar șeful statului nu mai prezida CSM. La acea vreme, de asemenea, statutul jurisdicțional al Președintelui Republicii, care îl proteja de orice acțiune judiciară formulată împotriva sa, dar nu îi interzicea să acționeze ca parte civilă, conform principiului egalității în fața legii, nu era încă supus dezbaterii interne.

Curtea a reiterat faptul că, este în primul rând sarcina autorităților naționale, în special a instanțelor judecătorești, de a interpreta legislația națională și de a decide asupra aspectelor de constituționalitate (*Henryk Urban și Ryszard Urban c. Poloniei*, citată mai sus, par.51).

Curtea a reamintit, de asemenea, că nu se pune problema de a impune statelor un anumit model constituțional care reglementează, într-un fel sau altul, raporturile și interacțiunea dintre diferitele puteri ale statului (*Savino și alții c. Italiei*, par.92, 28 aprilie 2009). Alegerea legiuitorului francez de a permite Președintelui Republicii să inițieze o acțiune în justiție în cursul mandatului său nu poate, prin urmare, să constituie în sine obiectul unei contestații în fața Curții. Deși conceptul de separație a puterii executive și a celei judecătorești devine din ce în ce mai important în jurisprudența Curții, nici articolul 6, nici vreo altă dispoziție a Convenției, nu impun statelor să respecte teoretic noțiunea constituțională a limitelor admisibile pentru interacțiunea dintre cele două puteri. Problema care se pune întotdeauna este dacă, într-o cauză dată,

exigențele Convenției au fost sau nu respectate (*Henryk Urban și Ryszard Urban*, citată mai sus, par.46, *Haarde*, citată mai sus, par.84).

Asupra art.6 par.1 din Convenție sub aspectul egalității de arme

În măsura în care reclamantul s-a plâns de dezechilibrul creat în raport cu Președintele Republicii, deoarece acesta din urmă ar fi fost protejat, prin art.67 din Constituție, de orice acțiune prevăzută pentru sancționarea abuzurilor în constituirea sa ca parte civilă, Curtea de Casație a reținut că nu erau îndeplinite condițiile formulării acestor acțiuni și, chiar dacă ar fi fost întrunite, reclamantul le-ar fi putut da curs în termen de o lună după încetarea funcțiilor Președintelui Republicii. Curtea a considerat că același lucru este valabil și pentru celelalte acțiuni penale invocate de reclamant, respectiv denunțul calomnios sau al unui fapt imaginar, neavând în mod clar niciun interes în exercitare, Președintele Republicii luând doar inițiativa de a denunța retrageri frauduloase din contul său bancar, pentru care procurorul a considerat necesar să deschidă o anchetă judiciară.

Absența Președintelui Republicii de la judecată, având în vedere faptul că nu i se putea cere să depună mărturie, dat fiind statutul care îl proteja, avea un temei juridic serios, prevăzut la alin.2 al art.67 din Constituție, dar și pe considerente obiective de protecție legate de funcția guvernamentală, fapt care nu contravenea, în sine, art. 6 din Convenție (*mutatis mutandis, Urechean și Pavlicenco c. Republicii Moldova*, nr.27756/05 și 41219/07, par.47, 2 decembrie 2014).

De asemenea, Curtea a constatat că, pentru a-l condamna pe reclamant, instanțele naționale nu au făcut trimitere la nicio probă decisivă pe care partea civilă putea să o prezinte și ale cărei credibilitate și relevanță trebuiau verificate

prin interogatoriu sau într-o ședință de judecată. Astfel, natura cauzei, probele disponibile și versiunile necontradictorii ale acuzatului și ale părții civile nu impuneau, în orice caz, audierea acestora din urmă.

Curtea a constatat că niciun element din dosar nu a indicat faptul că intervenția Președintelui Republicii în cursul procedurii ar fi încurajat Ministerul Public la acțiuni care aveau ca scop sau efect influențarea nepotrivită a instanței sau împiedicarea reclamantului de a se apăra în mod efectiv. În fine, nu reiese din dosar că acesta din urmă nu a beneficiat de garanțiile procesului contradictoriu.

Curtea a apreciat că intervenția Președintelui Republicii, în calitate de parte civilă, în cadrul procedurii, nu a avut ca efect concret crearea unui dezechilibru între drepturile părților și derularea procedurii.

În consecință, nu a fost încălcat art.6 par.1 din Convenție sub aspectul egalității de arme.

Asupra art.6 par.1 din Convenție sub aspectul independenței și imparțialității instanțelor

Cu privire la procurori, Curtea a constatat că procurorul nu fusese chemat să "hotărască asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală", în sensul art.6 par.1 din Convenție. Curtea a reamintit faptul că Ministerul Public nu era constrâns de obligațiile independenței și imparțialității, pe care articolul 6 le impune unei "instanțe", adică unui organ jurisdicțional "chemat să decidă, în baza unor norme juridice și a unei proceduri organizate, orice chestiune relevantă care ține de competența sa" (*Thoma c. Luxemburgului*, decizie de inadmisibilitate, nr. 38432/97, 25 mai 2000, *Agnelet c. Franței*, decizie de inadmisibilitate, nr.61198/08, 27 septembrie 2011, *Năstase c. României*, decizie de inadmisibilitate, nr.80563/12, 18 noiembrie 2014, *Ryan James*

Clements c. Greciei, decizie de inadmisibilitate, nr.76629/14, 19 aprilie 2016).

Cu privire la "instanța" chemată să judece cauza reclamantului, Curtea a constatat că vinovăția reclamantului a fost stabilită prin elemente probatorii independente de acțiunea civilă formulată de Președintele Republicii. Mai mult, reclamantul nu a susținut că judecătorii instanței de fond și ai Curții de Casație au acționat conform instrucțiunilor Președintelui Republicii sau au dat dovadă de părtinire, într-un alt mod. Astfel, desfășurarea procesului nu a conturat aspecte care să fi adus atingere imparțialității procedurilor.

Curtea de Casație nu a considerat că numirea judecătorilor de către Președintele Republicii creează un raport de subordonare față de acesta. Inamovibilitatea magistraților instanței era garantată la nivel constituțional și îi proteja de eventualele atacuri asupra independenței lor. Aceasta constituia o garanție a independenței fundamentale a judecătorilor împotriva arbitrariului puterii executive (*Baka c. Ungariei*, par.34; *Sacilors Lormines c. Franței*, par.67). Mai mult, judecătorii nu se aflau în subordinea Ministerului Justiției și nu erau supuși vreunei presiuni sau instrucțiuni în exercitarea funcției lor judiciare. În fine, deciziile care afectează numirea judecătorilor și cariera lor, transferul și promovările erau luate după intervenția Consiliului Superior al Magistraturii (CSM) și după desfășurarea unor proceduri ce respectau contradictorialitatea. În materie disciplinară, CSM acționa ca un consiliu de disciplină și aplica sancțiuni în mod direct, astfel încât deciziile sale în acest domeniu prezentau un caracter jurisdicțional.

Cu privire la independența, instanței din perspectiva atribuțiilor Președintelui Republicii de a numi judecătorii în funcție, simpla numire în funcție a judecătorilor

de un membru al executivului nu crea, în sine, o dependență, dacă, odată numiți, acești judecători nu erau supuși presiunilor sau instrucțiunilor în exercitarea funcției lor judiciare (*Henryk Urban et Ryszard Urban c. Poloniei*, par.49).

Faptul că, în Franța, Președintele Republicii semna decretele de numire în funcție a noilor judecători, de promovare sau de numire a acestora într-un post nou marca încheierea formală a procedurilor și nu implica, astfel, subminarea independenței magistraților. Mai mult, atribuțiile CSM de a propune și emite un aviz conform ofereau o garanție esențială împotriva riscului presiunilor asupra judecătorilor, din partea puterii executive. De altfel, aceasta era și poziția Comisiei de la Veneția, care subliniază rolul crucial al consiliilor judiciare, organisme independente, în procesul de numire a magistraților, esențial pentru echilibrul unei societăți democratice.

Totuși, chiar dacă atribuțiile CSM erau de natură să înlăture temerile exprimate cu privire la independența funcțională a judecătorilor, Președintele Republicii, care era parte în litigiu, deținea calitatea de președinte al CSM atunci când judecătorii s-au pronunțat în cauza reclamantului. Astfel, la acea dată, Președintele Republicii, domnul Nicolas Sarkozy, era, deopotrivă, președinte al CSM și parte civilă în litigiu. Intervenția Președintelui Republicii în cadrul procedurilor putea crea îndoieli din partea reclamantului în privința influenței acestuia asupra viitorului profesional al judecătorilor la a căror numire a contribuit și căroră li se cerea să se pronunțe în cazul unei cereri privind interesele sale private. Totuși, Curtea a apreciat că o asemenea impresie nu era suficientă pentru a se constata lipsa de independență.

Într-adevăr, reclamantul, care a fost obligat să-i plătească Președintelui Republicii doar 1 EUR, cu titlu de prejudiciu moral, plus cheltuielile de judecată, nu a oferit niciun element concret, de natură a demonstra că putea avea temerea obiectiv justificată că judecătorii se aflau sub influența Președintelui Republicii. Cauza nu a avut nicio legătură cu funcțiile politice ale Președintelui Republicii, iar acesta nici nu a inițiat proceduri și nu a prezentat probe care să sugereze vinovăția reclamantului. Mai mult, Curtea de Casație a pronunțat o hotărâre în care a examinat pretențiile reclamantului privind egalitatea armelor, independența și imparțialitatea instanței, la o dată la care Președintele Republicii nu mai deținea președinția CSM. După pronunțarea hotărârii curții de apel, Legea privind revizuirea Constituției Franței din 23 iulie 2008 a intrat în vigoare și a transferat președinția CSM de la Președintele Republicii la Prim-președintele Curții de Casație, în scopul consolidării independenței puterii judecătorești.

Prin urmare, Curtea a reamintit că participarea, în calitate de reclamant, în cadrul unor proceduri, a unei personalități publice care juca un rol instituțional în evoluția carierei judecătorilor era aptă să creeze o îndoială legitimă privind independența și imparțialitatea judecătorilor. Totuși, în prezenta cauză, nu a existat niciun motiv pentru a concluziona în sensul că instanțele chemate să decidă în cazul reclamantului nu erau independente din perspectiva art.6 par.1 din Convenție.

În consecință, nu a fost încălcat art.6 par.1 din Convenție.

*Prezentare realizată de
judecător Dragoș Călin,²⁹²
Curtea de Apel București*

²⁹² E-mail profesional: dragos.calin@just.ro.